

Echtscheiding en contactbreuk tussen kleinkinderen en grootouders

Maike Jappens¹ & Jan Van Bavel^{1,2}

¹Vrije Universiteit Brussel, ²KU Leuven

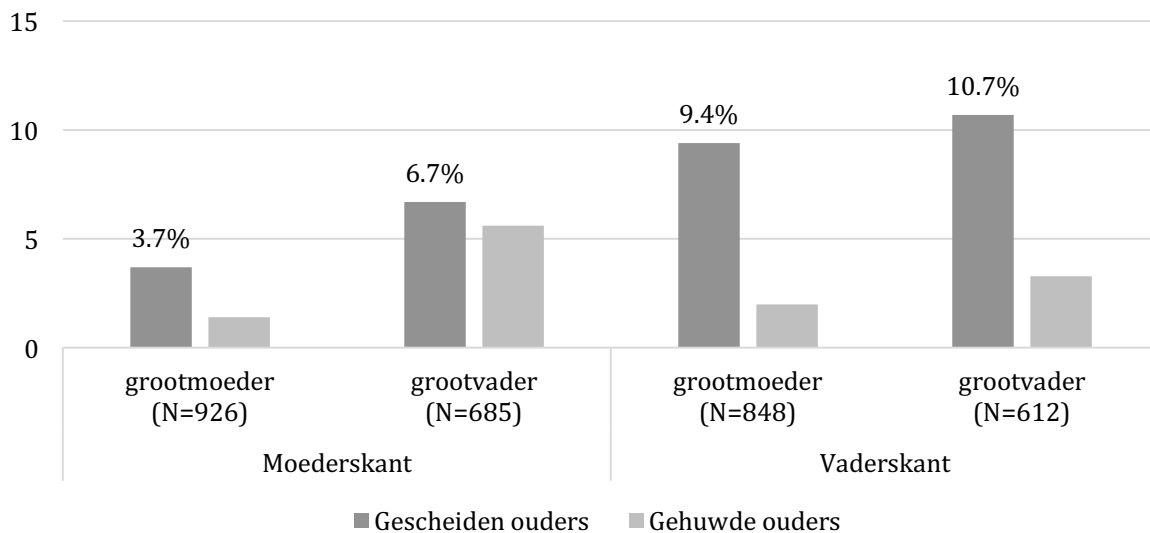
Grootouders spelen vaak een belangrijke rol in het leven van hun kleinkinderen, en vice versa. Maar als ouders scheiden, komt de band tussen kleinkinderen en grootouders mogelijk onder druk te staan. Sommige grootouders zien hun kleinkinderen vaker als de ouders gescheiden zijn en nemen - gewild of ongewild - grotere zorg- en opvoedingstaken op. In andere gevallen worden kleinkind-grootoudercontacten bemoeilijkt na een scheiding: veel grootouders hebben dan minder contact met hun kleinkinderen, sommigen zelfs helemaal geen meer. Over deze laatste, relatief kleine groep is weinig geweten. In dit rapport nemen we de grootouders en kleinkinderen die geen contact hebben onder de loep. Dit doen we op basis van de antwoorden van meer dan 1000 kinderen tussen 10 en 25 jaar en hun moeder of vader die deelnamen aan de survey 'Scheiding in Vlaanderen'. We gaan na wat de prevalentie is van contactbreuken tussen grootouders en kleinkinderen, wat de redenen zijn die de kinderen hiervoor opgeven, en waarmee een gebrek aan contact tussen kleinkind en grootouder samenhangt.

We vinden dat contactbreuken tussen kleinkinderen en grootouders na een ouderlijke echtscheiding vaker voorkomen aan vaderskant (ongeveer 10%) dan aan moederskant. In meer dan de helft van de gevallen werd een conflict aangegeven als reden voor de contactbreuk. Als kleinkinderen geen contact meer hebben met een grootouder, hangt dit in sterke mate samen met hun verblijfsregeling na de scheiding en met het contact en de relatie met hun moeder/vader. We zien ook dat een contactbreuk tussen een kleinkind en een grootouder samenhangt met een vechtscheiding en met een situatie waar gescheiden ouders ook geen contact meer hebben met elkaar.

Hoeveel kleinkinderen van gescheiden ouders hebben geen contact met hun grootouders?

Voor elke grootouder die nog leefde, antwoordden de kleinkinderen hoe vaak ze hen ontmoeten en hoe vaak ze contact hebben via telefoon, post of internet. Figuur 1 toont het percentage kleinkinderen dat op beide vragen 'nooit' antwoordde en dus helemaal geen contact meer heeft met zijn of haar grootouder. We selecteerden telkens de kleinkinderen van wie de grootouder in kwestie nog in leven is. De donkere balkjes vertegenwoordigen de kleinkinderen met gescheiden ouders¹. De lichter gekleurde balkjes stellen telkens de percentages kleinkinderen waarvan de ouders nog gehuwd zijn voor. Vooral wat de grootouders van vaderskant betreft, zien we een duidelijk verschil tussen de groepen kinderen van gehuwde en kinderen van gescheiden ouders. 9,4% van de kleinkinderen met gescheiden ouders heeft geen contact met de grootmoeder en 10,7% heeft geen contact met de grootvader van vaderskant. Aan moederskant van de familie heeft 3,7% van de kleinkinderen met gescheiden ouders geen contact met grootmoeder en 6,7% niet met grootvader.

Figuur 1: Kleinkinderen die geen contact hebben met grootouders (%)

¹ Omdat de kleinkinderen maar één keer geïnterviewd werden, kunnen we op basis van onze data niet weten of kinderen voor de scheiding van hun ouders wel contact hadden en dit na de scheiding verloren is gegaan. We kunnen wel een vergelijking maken tussen de kleinkinderen met gescheiden en met gehuwde ouders.

Waarom is er geen contact tussen kleinkind en grootouder?

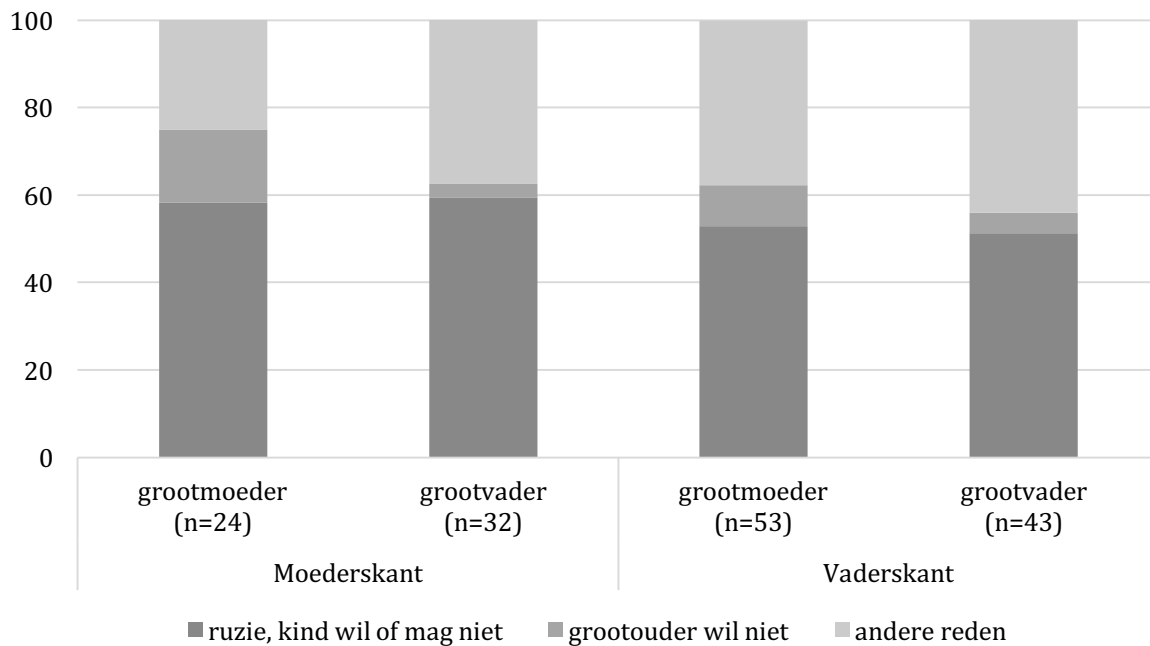
Indien een kleinkind geen contact meer had met een grootouder, werd gepolst naar de reden hiervoor. De kinderen konden meerdere antwoorden kiezen uit 11 verschillende mogelijkheden, die we voor de onderstaande figuur herleidden tot drie categorieën. De eerste categorie bevat de kleinkinderen die als reden opgaven dat zichzelf, hun moeder of hun vader ruzie hebben met de grootouder en/of dat ze geen contact willen met de grootouder of dat niet mogen van hun moeder of vader. De tweede groep bestaat telkens uit kleinkinderen die aanduiden dat de grootouder geen contact meer wil met hen (terwijl ze geen van de voorgaande opties kozen). De categorie 'andere reden' bevat de kleinkinderen die aangaven dat ze de grootouder nooit gekend hebben, dat hij of zij te ver woont, dat het contact verwaterd is of dat er nog een andere reden is².

In ruim de helft van de gevallen was er sprake van een conflictsituatie. Aan moederskant antwoordde bijna 60% van de kleinkinderen ruzie op als reden voor de contactbreuk, of dat ze geen contact meer wilden of mochten hebben. Aan vaderskant was dit telkens iets meer dan 50%. In een minderheid van de gevallen was het volgens de kleinkinderen de grootouder die geen contact meer wilde, dit kwam telkens iets vaker voor bij grootmoeders dan bij grootvaders. Tussen een vierde (geen contact met grootmoeder van moederskant) en tot 44% (geen contact met grootvader vaderskant) van de kleinkinderen gaf een andere reden op voor de contactbreuk.

---

² Het gaat hier telkens om de redenen die de kinderen zelf opgaven voor het gebrek aan contact. Vaak spelen ook ouders een rol in de kleinkind-grootouderrelatie, en mogelijk zijn kinderen, zeker als ze nog jong zijn, niet helemaal op de hoogte van wat speelt/speelde in de familie. Zo is het mogelijk dat een kind aangeeft dat het contact verwaterd is, maar dat er wel conflicten aan de basis liggen waar hij/zij niet van op de hoogte is. Of dat een kind verteld werd dat de grootouder geen contact wil, terwijl het een ouder is die geen contact toelaat.

Figuur 2: Reden waarom kleinkinderen met gescheiden ouders geen contact meer hebben met grootouder (%)

Met welke indicatoren hangt een gebrek aan contact met grootouders samen?

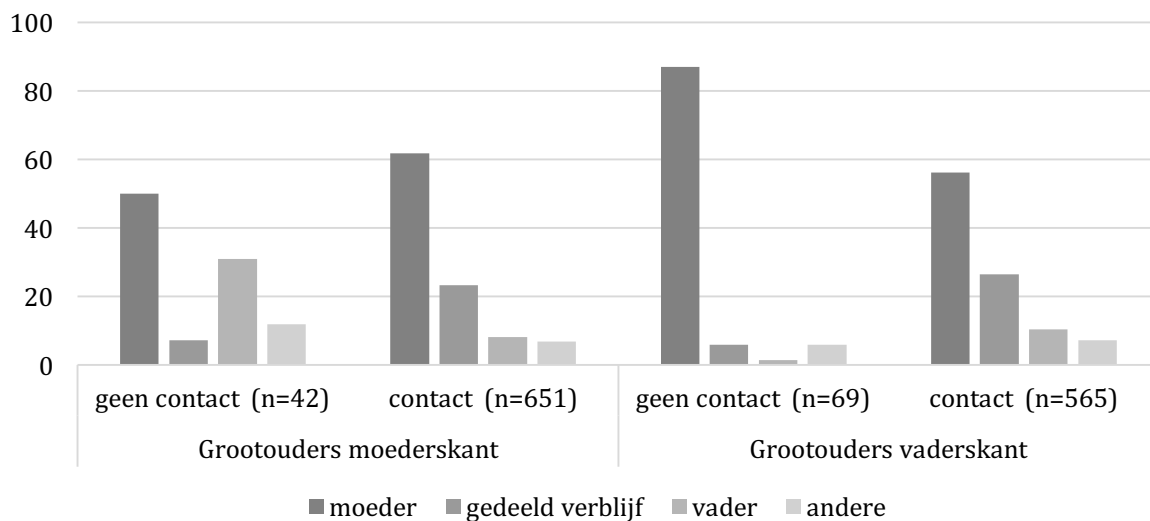
Hierna gaan we de samenhang na tussen het gebrek aan contact met grootouders en enkele kenmerken van het scheidingsproces en de familiesituatie nadien. Omdat we werken met kleine groepjes kleinkinderen die geen contact hebben met een grootouder, hebben we voor deze analyses de grootouders langs dezelfde kant van de familie samengevoegd. 711 kinderen van gescheiden ouders met minstens een grootouder van moederskant in leven en 650 kleinkinderen met minstens een grootouder van vaderskant. Iets meer dan 6% heeft geen contact met minstens een grootouder van moederskant, bijna 11% heeft geen contact met een grootouder van vaderskant.

Verblijfsregeling kleinkinderen en contact met ouders

De verblijfsregeling van de kleinkinderen van gescheiden ouders speelt mogelijk een grote rol in het al dan niet contact hebben met grootouders. In figuur 3 tonen we de percentages kleinkinderen die na de echtscheiding bij hun moeder wonen, in verblijfscoouderschap, bij de vader, of waar er geen of een andere regeling getroffen werd. Onder

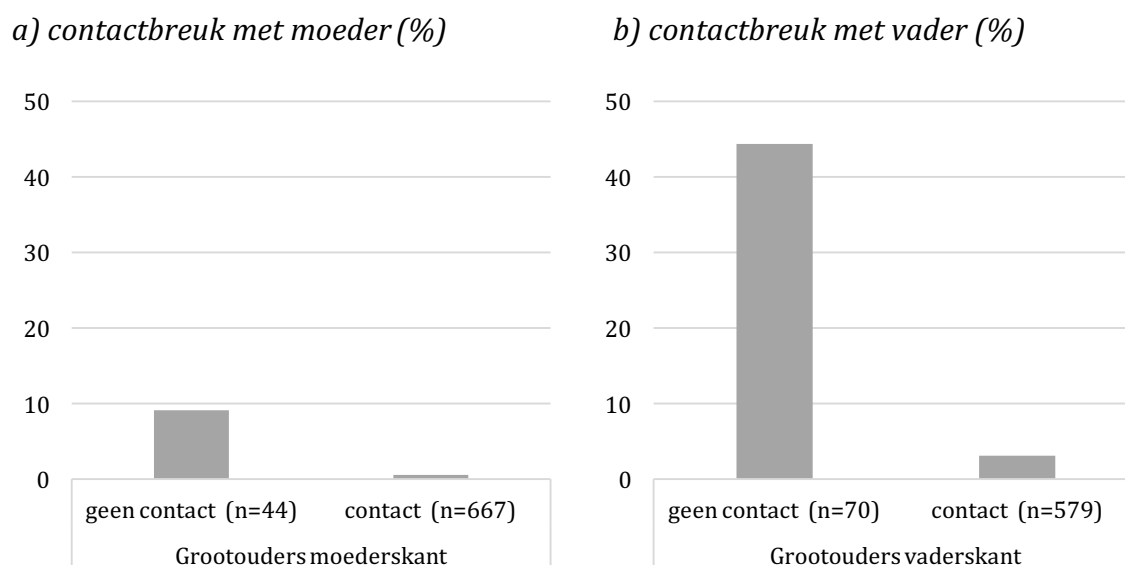
de kleinkinderen die geen contact meer hebben met een grootouder van moederskant, woont een beduidend kleiner aandeel bij de moeder of afwisselend bij beide ouders dan onder degenen die wel nog contact hebben. Meer dan 30% van die kleinkinderen heeft een vadersverblijf, terwijl dat in de groep van kleinkinderen die wel nog contact hebben slechts 8% is. Wat betreft kleinkinderen die geen contact hebben met een grootouder van vaderskant, zien we dat bijna 90% bij de moeder woont, terwijl slechts heel kleine aantallen één van de andere verblijfsregelingen volgen.

Figuur 3: Verblijfsregeling kleinkinderen naar contact met grootouders (%)

In figuur 4 bekijken we het verband tussen het al dan niet contact hebben met grootouders en een eventuele contactbreuk met de ouder. Van de kleinkinderen die geen contact meer hebben met een grootouder van moederskant, heeft 9% ook het contact verloren met de moeder zelf. Dit is beduidend meer dan de minder dan 1% contactbreuken onder de kleinkinderen die wel contact hebben met hun grootouders van moederskant. Meer dan 44% van de kleinkinderen die geen contact hebben met een grootouder van vaderskant, gaven ook aan geen contact te hebben met de vader, terwijl dit onder degenen die wel contact hebben met de grootouders slechts 3% was.

Figuur 4: Contactbreuk met ouders naar contact met grootouders

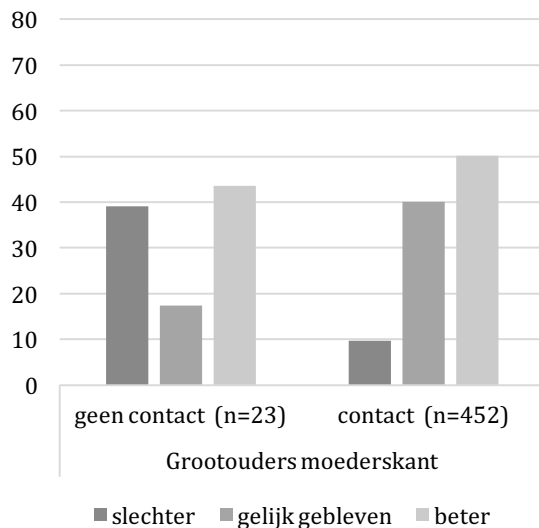

Indien kleinkinderen tijdens het interview aangaven dat ze nog herinneringen hadden aan de periode dat hun ouders uit elkaar gingen, werd hen gevraagd in welke mate ze de relatie met hun moeder en vader nu slechter of beter vonden in vergelijking met de periode voor de echtscheiding³. Zoals figuur 5 toont, vonden de kleinkinderen die geen contact hebben met een ouder van hun moeder, ongeveer 40% dat de relatie met hun moeder verslechterd was na de echtscheiding. Onder de kleinkinderen die wel contact hadden met hun grootouders van moederskant was dit maar 10%. Van de kleinkinderen die geen contact hadden met een grootouder van vaderskant, gaf meer dan 70% aan dat de relatie met hun vader verslechterd was na de echtscheiding. In de groep die wel contact had met de paternale grootouders was dit minder dan een vierde.

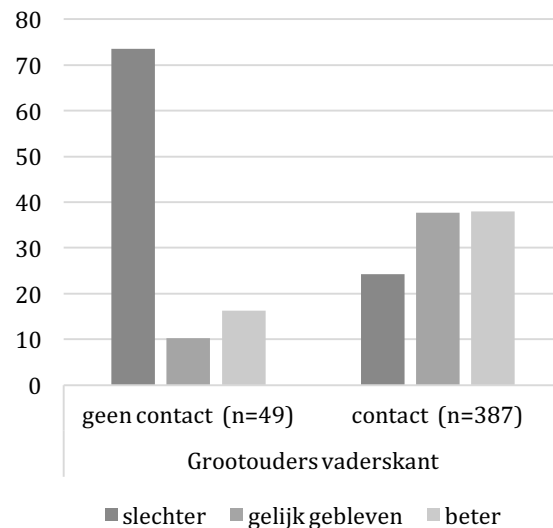
³ Antwoorden kon op een schaal van 1 (veel slechter) tot 5 (veel beter). Voor dit rapport werden de eerste twee en de laatste twee categorieën samengenomen.

Figuur 5: Verandering van de relatie met de ouders in vergelijking met de periode voor de echtscheiding, naar contact met grootouders

a) relatie met moeder (%)

b) relatie met vader (%)

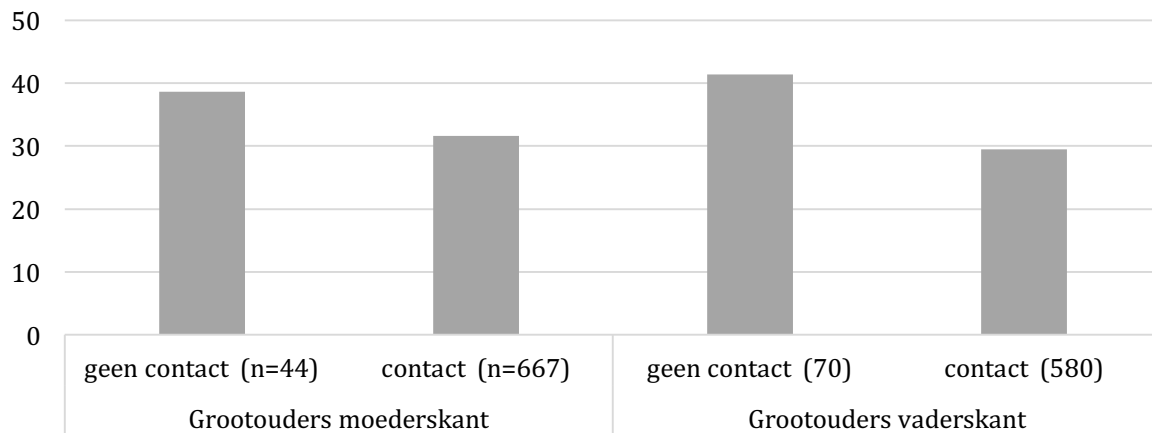

Conflict tussen ouders tijdens en na de echtscheiding

De ouders van de kleinkinderen antwoordden in de survey een vraag over het niveau van conflict na de beslissing om uit elkaar te gaan⁴. In figuur 6 geven we het percentage kleinkinderen weer waarbij de ouderlijke echtscheiding een 'vechtscheiding' was. Langs beide kanten van de familie zien we dat dat percentage hoger ligt onder de kleinkinderen die geen contact meer hebben met een grootouder. Aan vaderskant is het verschil het grootst; voor meer dan 40% van de kleinkinderen die geen contact hebben met een grootouder van vaderskant ging het om een vechtscheiding, versus iets minder dan 30% van degenen die wel contact hebben. Dit verschil is ook statistisch significant.

⁴ Gemeten op een schaal van 0 (geen conflict) tot 10 (zeer veel conflict). Indien slechts één ouder deelnam aan de survey gebruikten we zijn of haar antwoord, indien beide ouders deelnamen gebruikten we de gemiddelde score. Bij een score van 8 of hoger op de conflictschaal spreken we van een 'vechtscheiding'.

Figuur 6: Conflict tijdens ouderlijke echtscheiding naar contact met grootouders (% vechtscheidingen)

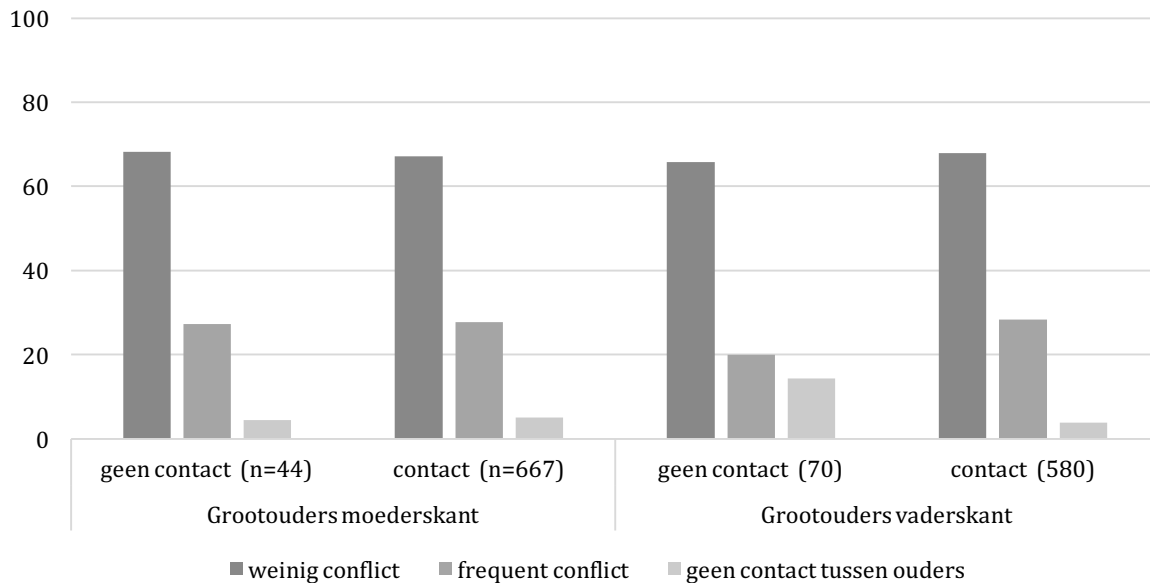

Aan de kleinkinderen zelf werd gevraagd hoe vaak ze conflict ervaarden tussen hun gescheiden ouders ten tijde van de bevraging⁵. Figuur 7 presenteert de percentages kleinkinderen die zegden dat er frequent ouderlijke conflicten waren, en diegenen wiens ouders helemaal geen contact meer hadden. Langs moederskant zien we weinig verschil tussen de kleinkinderen die wel contact hebben met de grootouders en degenen bij wie er een contactbreuk is. Bij de kleinkinderen die geen contact meer hebben met een grootouder van vaderskant, is het aandeel kleinkinderen dat weinig of geen conflicten ervaart tussen de ouders slechts iets lager dan onder degenen die geen contact meer hebben. Een iets kleiner percentage zegt dat er frequent conflicten zijn tussen de ouders, maar 15% geeft echter aan dat zijn of haar ouders alle contact verbroken hebben, terwijl dat onder degenen die wel nog contact hebben met de grootouders minder dan 4% is.

⁵ Op een schaal van 1 (nooit) tot 7 (dagelijks) konden kinderen aanduiden hoe vaak de volgende situaties zich hadden voorgedaan tussen hun ouders in de voorbije 12 maanden: elkaar verwijten maken, schreeuwen of roepen naar elkaar, elkaar lichamelijk pijn doen, ergens mee gooien of iets met opzet stuk maken, niet meer tegen elkaar praten. Item missings werden geïmputeerd met de gemiddelde score op dat item. Er was een afzonderlijke antwoordcategorie voorzien voor kinderen wiens ouders geen contact meer hadden. Gebaseerd op de hoogste score over de vijf conflictsituaties maakten we een variabele met drie categorieën: “weinig conflict (geen of occasioneel)”, “frequent conflict” (minstens een keer per maand) en “geen contact tussen ouders”.

Figuur 7: Conflict tussen de ouders op het moment van de bevraging naar contact met grootouders (%)

Data

Data zijn afkomstig van het onderzoek “Scheiding in Vlaanderen” (www.scheidinginvlaanderen.be). In dit onderzoek werd via een interview informatie verzameld bij beide partners van eerste huwelijken die afgesloten zijn tussen 1971 en 2008 en intussen al dan niet ontbonden zijn. Ook een kind, een ouder en een eventuele nieuwe partner van deze personen werden indien mogelijk bevestigd. De gegevens zijn verzameld in de periode van september 2009 tot december 2010. Voor dit rapport baseerden we ons op de antwoorden van de kinderen van 10 tot en met 25 jaar die bij hun ouder(s) inwoonden. We selecteerden telkens de kinderen van wie de grootouder(s) in kwestie nog leefde(n).

Meer informatie

Voor meer informatie over het FiTTiF-project verwijzen we u graag door naar de website www.fittif.be. Meer informatie over kleinkinderen en hun grootouders na echtscheiding kan u navragen bij maaika.jappens@vub.ac.be.